

FİKİRLER

Cilt : 3

15 Mayıs 1930

Sayı : 52

Bir iltifat

Büyük terbiyeci doktor Dökroli (Dökroli nushası) için fikirlere iltifat ediyor ve mecmuamıza makale göndereceğini vadediyor:

Belçikalı büyük terbiye üstadından şu mektubu alıyoruz:

Müdür bey;

Şahsımı ve mesaimi mevzubahs eden makaleleri muhtevi sevimli mecmuanızı almakla bahtiyarım. Kendim için bu sitayiş ve teveccühü pek çok buluyorum. Eğer oradaki çocuklarınız lehine benim mesai ve gayretlerimden bir istifade temin edebildiniz ise cidden çok mes'ut olacağım.

Yakında «Fikirler» mecmuası için bir makale gönderebileceğimi ümit ediyorum. Size ve muallimlerimize en muhabbetkâr hissiyatımı arz ve ifade eylerim efendim.

Doktor Dökroli

Müsahebe:

Rousseau ve ilmî bir pedagoçya hamlesi

Rousseau, yu yaşıyoruz, Rousseau ölmüyor, hatta Rousseau gençleşiyor... diyenlerin sözlerindeki mübhem hakikatın müsbet ve kat'i ifadesi şudur: Büyük terbiyecilerin eserlerinde satırlar değil, hacımlar vardır. Cansız katı hacımlar değil, canlı bir uzviyet vardır. Bunlar sadece biyoloçyaî mevcutlar değil, ahlâkî şahsiyetlerdir. Öyle ise Rousseau'nun makul ve müsbet olarak ne keşfettiğini değil, makul ve müsbetin lâakli ve muğlak olan hamleleriyle nasıl çabaladığını anlamaya çalışalım... Eğer Rousseau böyle anlaşılmazsa pedagoçya tarihinin ne manası kalır?! 1925 senesi Teşrinisanisinin 30 uncu günü Göztepede bir kitabın mukaddimesini yazarken şu satırları ilâveye lüzum görmüştüm; "Rousseau,, fikirleri en çok itiraz davet etmiş, fakat fikirleri sebebiyle bu güne kadar en az unutulmuş olan bir feylesoftur. Eğer Rousseau tarihi manâdan mahrum bir feylesof olsaydı, çoktan unutulacaktı. Eğer Rousseau fikirleri açıktanaçığa anlaşılan bir mütefekkir olsaydı akıl ve mantık namına en zalim itirazlara maruz

kalmayacaktı... Rousseau, nuu eserinde aynı devrin insanları tarafından aynı zamanda kabul ve reddedilmekten ibaret, birbirine zıt iki tarzde tesir etmek tabiatı vardır. Bu iki tabiatı eseri üzerinde birleştirmek, birleştirerek zihinlere sükun verecek olan bir tetkika ihtiyaç duydum. Bu tetkiki onun için yaptım. "Beş sene evel yazmağa başladığım bu tetkiki bitirmek üzere iken kendi sözlerimi daha açık olarak tekrar ediyorum. Rousseau, yu Rousseau yapan, ona tarihi bir mana veren, hamlelerini, sezislerini, hatta tahammürlerini bulmak istiyorum:

Rousseau, nun bütün eserlerinde tekrar tekrar kullandığı ve her şeyi kendisine bağlamak istediği ana fikir, feyizli fikir ve çok kere de esrarlı fikir "tabiat,, fikridir. « Tabiata dönmek, tabiata uymak, tabiatı dinlemek ... » gibi bir çok kılışerle anlatmak istediği şey, bu günün, yeni bir çok müsbet ilimlerin, keşiflerine şahit olan zamanımızın ifadesile nedir?.. Çocuğun

ruhî şe'niyete mutabık bir terbiye usulü, yani ilmî bir pedagoçya talebidir. Rousseau, nun bu bahiste «tabiat » dediği şey, doğrudan doğruya biyolojik şe'niyettir. Rousseau böyle diyerek afakî olmayan, enfüsi olan Rönessans pedagoçyasını bozmak istiyordu. Böyle diyerek tabiatı sadece edebî olan eski düşünce tarzını değiştirmek ilmileştirmek istiyordu. Rousseau ilmî bir pedagoçya yapmamış, fakat bu ilmî pedagoçyanın beşeri kıymetini meydana koymuştur. Her şeyden evel çocuğu tanımak lâzım geldiğini, ve çocuğu tetkikle işe başlamak lâzım olduğunu söyleyen çocuğu tanımak zarureti ilân eden Rousseau dur. O halde Rousseau pedagoçyada apiriyorizmin düşmanı, aposteriorizmin banisidir. Bu itibarla denilebilir ki yeni pedagoçya Rousseau hamlesinin eseridir. Bu mana ile yeni pedagoçya Rousseau nun an'anasına girer. Rönessansın tabiatcılığı Rousseau, nun tabiatcılığının aynı değildir. Rönessansdaki bu tabiatcılık hemen hemen enfüsi sahada kalıyordu. Rousseau, bu telakkii afakileştirmiştir. Rousseau nun bu keşfi yanında çocuk ruhi-

yatına ait olan sezislerinin büyük bir kıymeti yoktur. Rousseau nun şerefi, Claparède gibi, Rousseauculuk ananasına girebilenlerin eseridir. Çocukluğun Sui generis bir hal olduğunu söyleyen, çocukta çocukluk halinin tekemmülünü isteyen, çocuk hayalini büyük adam hayalinin esaretinden kurtaran, insaniyet aleminde çocuğa mahsus bir yer ayıran, bu suretle çocuğu mütemadiyen büyük adama icraa çalışan Rönessansın tahayyül, ve kilasiklerin tefekkür ananasını yıkan Rousseau dur. « İsterdim ki müdekkik bir insan çıkıp da çocukları tetkik etmek sanatına dair bize bir kitap yazsın. Bu sanatın bilinmesi ziyadesile mühimdir. «Babalar ve hocalar bu sanatın mebdelerine bile malik değildirler» diyen Rousseau Pédologie tetkiklerinin banisi değil de nedir?..

Rousseau nun eseri çocukluk hakkında belki pek fakir müşahedelerle doludur. ve belki Emile çocukluğun bir incili değildir. Fakat buna mukabil Emile bir incilin zuhurunu en çok bekleten, ve bunun kutsiyetine en çok inandıran kitaptır...

Darulfünun müderrislerinden Gazi terbiye
institüsü müdürü

İsmail Hakkı

Profesör P. Bovet'in İzmir konferansları :

Çocukları nasıl tarassut etmeli?

Hanımlar, beyler;

Terbiyeye dayanarak, kan dök-meksizin, bir hamlede büyük bir inkilâp yapan bir milletin, en canlı ve en ümitli tecrübelerile temasını, bana şeref veren davete borçluyum.

Sizin tamamen gönül bağla-dığınız ve bu konferansların mev-zularını teşkil edecek olan (yeni terbiye) nin bariz vasfı nedir?

— Çocuğu yep yeni bir tarzda anlamaktır. Eski terbiye, çocu-ğun (fevkalâde alıcılık) kabili-yetine dayanıyordu. Çocuğu: ma-lûmatla doldurulması lâzım bir kap. Tecrübelerin mahsulünü üze-rine çizecek balmumundan bir levha. Çocuğa itiyatlar aldırarak suretile hocaların işlediği bir kil çamuru gibi telekki ediyordu.

Yeni terbiye, eskisinin zıddı değil, fakat onu itmam ediyor. Yeni terbiye nazarında çocuk, her şeyden evvel, faaldır; harici inti-balara karşı aksilamelde bulunan canlı bir mahlûktur; Mümarese

ve bilhassa oyun ile zihni ve ha-reki bütün melekelerini inkişaf ettiren genç bir uzviyettir.

Yeni terbiyede, çocuğu dik-katlı bir surette tarassut etmek niçin çok lâzımdır? Bu lüzumu, muallimlere iki kelime ile hatırlatmak kâfidir: Meselâ ziraat ve tıp gibi bütün tatbiki fenler, mev-zularının tanınmasını ister. Bun-ların ilerlemesi, teknikin ilerleme-sine ve daha iyi neticeler elde edilmesine mütevekkıftır. Bu ta-nınma ve tarassudun en mükem-mel şerait içinde olması için yeni terbiye, çocuğun mümkün olduğu kadar fazla hürriyet verilmesini ister.

Camekân içinde ignelenmiş kelebek gibi rahle üstünde hare-ketsiz brakılan çocuğun entrele-rini, insiyaklarını temayüllerini bu rahle üzerinde tarassut etme-ğe, tarassut namı verilebilir mi? O temayülleri ve insiyakları ki mektep, bunları tahrik ve bun-lardan istifade etmekle muvazzaf.

Fakat biz burada tarassudun teknik esasından ziyade, tarassut tarzı ile iştigal edeceğiz.

Nasıl tarassut etmeli?

Müsaadenizle mes'elenin bir tarihçesini çizeyim:

Çocuğun usul dairesinde taras-sut edilmesi hakkında elli sene evvel tavsiyede bulunuldu ve tat-bikına da ozaman başlandı.

İlk evvel, yeni doğan çocuk-ların tarassudu ile meşgul oluonu. Anneler, babalar, korku, hiddet ve saire gibi ruhi hadiselerin ço-cukta tezahürünü yevmi müşa-hede defterlerine kaydettiler. Bu usulü (Priyer) ve (Pèriz) pek bü-yük muvaffakiyetle tatbik etmiş-lerdir. Kezalik (William) ile (Clara Stern) nin yalân, şehadet, ve çocuk lisamı üzerine olan eser-leri; (Fuquet) nin resim üzerine olan eseri pek mühimdir.

Bu usulün mahdudiyetini, bu eserler bile göstermektedir. Ebe-veyn, çocuklarını uzun seneler, gözleri önünde bulunduramazlar. Dört yaşından sonra bir çocuğun kullandığı kelimelerin hepsinin bir listesini yapmak artık kolay değildir. Bu bapta en mükemmeli madmazel (Decaudre) nin yedi yaşında bir çocuk üzerinde yap-tığı tecrübe olup bunda tarassut usulile beraber diğer bir yol da-ha takip edilmiştir ki göre-ceğiz.

2 — Mektep yaşındaki çocuk-lar üstünde, (Stanley Hall) ile (Earel Barnes) vasi mikyasta an-ket usulü tatbik ettiler.

(Pedagogical Seminary) nin ilk seneleri bu nevi anketterle doludur. Çoğu pek calibi dikkat-tır: Meselâ (Burk) un kolleksyon insiyakı, (Hall) in çocuk sualleri, diğer müelliflerin oyunlar, yahut muhtelif yaşlardaki çocukların birbirleriyle oğraşmaları üzerine olan tetkikler gibi.

Bu usulün başlıca eyliği, az zamanda pek çok hadiseler top-lamaktır. bunlar bilâhare başka usullerle daha itinalı bir surette tekrar tetkik edilebilir.

Bu usul sayesinde bir çok muallimler bu nevi tetkiklere iş-tirak etmiş oluyor.

3 — (Alfred Binet) vasıtalı ve vasitasız tarassut usulüne, tecrübe usulünü ilâve etti. tec-rübe kelimesi sizi korkutmasın. yaptığı tecrübelerin en eyisi, zannederim ki, kendi iki kızı (Armandı) ile (Margurite) üze-rinde alât ve edevatsız yaptığı tecrübelerdir. Bu iki kız üze-rindeki tecrübeler, iki nevi ha-lâtı ruhiye meydana çıkardı:

(1) Amelî ve müsbet

(2) Hiû ve şairane

Tedai kelimat, noksan cüm-

leleri ikmal, resimleri izah gibi tecrübelerin hepsi sonunda o iki nevi halâtı ruhiye meydana çıktı.

1908 de (Binet) ve (Simon), tecrübe tarikile, bütün dünyaca muvaffakiyetle tatbik edilen, zekâ testlerini yaptılar ki türkçeye İbrahim Alâittin bey tarafından tercüme edilmiştir. Gerek büyük insan ile çocuk, gerek çocuğun muhtelif yaşları arasındaki farkı, en iyi bir surette, ancak bu testlerle anlayabiliriz. Bunların bir, iki danesini hatırlatayım. Çocuk, daha pek küçük iken, kelebeğin ve sineğin ne olduğunu bilir. Fakat kelebek ile sinek arasında ne fark olduğunu ancak sekiz yaşında söyleyebilir. Ve bu iki hayvan arasındaki müşabeheti ise 11 yaşında iş'ar edebilir.

Bir çocuğa bir resim gösterelim: Üç yaşında ise resimdeki eşhas ve eşyayı sayar. Yedi yaşında ise resimdeki eşhas ve eşyayı sayar. Yedi yaşında ise resmin ifade ettiği e'âl ve amalı sayar. Ancak 12 ve hatta 15 yaşındadır ki resme bir mana vererek bir kelime ile izah edebilir.

(Piaget) ve arkadaşlarının (Dawid) in resimleri üzerinde yaptıkları aramalar (Archives de Psychologie 1925) bu nevi izahat-

taki terekikleri en vazih göstermiştir.

4 — Jan Jak Rusoew institüsünde beraber çalışmakta olduğumuz mösyü Piaget, kullandığı usule (Kılnık usulü) namını veriyor ki tecrübe ve sual usüllerinin akılâne bir memzucidir.

Mumaileyh, (Binet) in suallerinin çoğunu ele alarak, (nisbet) mefhumunu kavraya bilmek için çocuk tarafından kat olunacak devreleri gösterdi: Sağ, sol, kardeş hemşire gibi nisbet mefhumları. Çocuk, bu mefhumları ancak 12 yaşında kavraya biliyor. Bu yaşta çocuk, (Bencilik = Egocentrisme)den çıkarak kendini başkasının yerine koyabiliyor.

Piaget aynı usulü takip ile ahlâkî fikirleri iktisap tarihi hakkındada pek dikkata şayan neticeler elde etti. Yalan hakkında Çocuğun fikri nedir? Cezalar hakkında ne düşünüyor? Ona göre adalet nedir?

Bu hususlarda muhtelif devreler tefrik ve takrip edilebilir: Çocuk, kendisinden çıkarak, kendini başkasının derisi içine koyabilmeli.

Çocuğun içtimai tecrübesi, kendi tekâmülünde mühim rol oynar. Bizim (Maison des Petits) de çocukların konuşmaları üzerinde yaptığımız tetkikatta bunu gösteu-

termiştir. Dört yaşındaki çocukların yüz ellisinden fazlasının konuştukları mevzu (égocentrique) dir: çocuk, kendi kendine ve yahut arkadaşlarıyla konuşuyor. Fakat hiç cevapla alâ-kadar olmuyor. Yaş ilerledikçe bu égocentrique lisan azalıyor: Yedi yaşında yüzde otuza iniyor.

Çocukları tarassut; bize yalnız zekâları hakkında değil, maddi mevcudiyet safhaları hakkında da malûmat verir. (Foklur) sayesinde ilk insanlar hakkında ne mühim şeyler elde edildiyse tarassut dahi çocuklar hakkında öyle mühim şeyler vermeğe müsaittir.

Şimdiye kadar yalnız şakuli yani çocuk ile büyük insan arasındaki farktan bahsettik. Fakat aynı yaştaki Çocuklar hakkındada fark vardır. Buna ufki fark derler: En ziyade müsteitten en az müsteide doğru.. Bu bahsı yarın tetkik edeceğiz.

bitirirken, bu müşahede ve tarassut işinin cihanşumul olduğunu söyleyelim. bu bapta yalnız en yakın arkadaşlarımı zikredeyim: ehemmiyeti sizce de malûm olan profesör (Kılparet) geçen sene Mısır giderek Mısır çocukları üzerinde tetkikatta bulundu. Bu sene aynı maksatla asistani madam (Antiyof) Birezilyaya gitti. Geçen sene hakkında büyük hüsnü kabul gösterdiniz. (Adolf Ferrier) bu hafta (Şili), (Arjantin) (Ecuador) taraflarına hareket ediyor. Geçen sene enistitüde çalışan talebelerimizden bazıları da bu iş için (İzlanda) ve (Norveç) te oğraşmaktadırlar.

Burada sizin bu kadar çok hazır oluşunuz ise şunu gösteriyor ki çocukları tarassut ve müşahede işinde Türkiye şerefli bir mevki elde edeceğini ümit ettirmektedir.

Mütercimi

M. Rahmi

YENİ MEKTEP

IV

Ali Kemal

Nevyork Darülfünunu
mezunlarından

Mekteplerde Müfredat Programı:

Bugün terbiyede mevzuu münakaşa olan en mühim mesele mekteplerdeki faaliyet ve tedris vesaitini iyi bir surette tanzim edip çocuğun azamî derecede inkişafını temin etmektir. Bu noktada bilhassa çocuğun bedenî ruhî, ve fikrî teşekkülâtına dikkat edildikten sonra aile hayatına ve muhitine de mümkün olduğu kadar nüfuz edilir. Bu vesile ile meydana çıkacak olan ihtiyaçlara göre program tespit edilir. Çocuğun kendisinde muhit ve ya ailesinde maddî veya manevî bir arıza varsa icabına tevessül edilir. Çocuğu ancak küllen anladıktan sonradır ki onu iyi bir mecraya sevk etmek mümkün olsun. Onun için mektep programlarında çocuk ruhiyatının büyük rolleri vardır.

Yeni ruhiyata göre mektep hiç bir zaman gayrifaal ve sırf hafıza işleri ile uğraşan bir medrese değil, fakat “dinamik,, ve temessül ettirici

bir faaliyet merkezidir. Bu gibi müesseselerde hayat taklit edilmez, fakat tabii bir surette yaşatılır. Çünkü hakikî hayatta tesadüf edilecek hadisat terbiyede en müessir amillerdir. Mektep çocuğa kendi çağını yaşamak fırsatını bahş ettikten sonra enerjisini, alâkasını celbeden işler üzerinde istimal ve o sahada tekâmül etmesine yardım eder. Bu sebeptendir ki yeni mektebi kuran erkânın omuzlarına cidden pek mühim ve nazik vazifeler yüklenmiştir. Mürebbilerin küçük bir ihmal veya hataları hali inkişafta bulunan çocuğun üzerinde elim tesirler icra edebilir.

Yeni Mektepler çocuğun asgarî müddet zarfında azamî inkişafını göz önünde tutarak kendilerine, felsefeleri ile mütenasip ve kabili inhina bir program çizerler. Bunların eski terbiye müesseselerinden ayrıldıkları cihet yalnız faaliyet ve tedris vesaitinin mukemmeliyetinden değildir. Onların asıl temayüz ettikleri

cihet, günün ihtiyaç ve tekâmülü ile yarın tebarüz edecek hür fikirlerin, inkilabî tebedüllerin bu ocaklarda neşvünema bulamasındadır.

Yeni ve eski mekteplerde ders programlarını tetkik et-

mek faideden hali değildir. Bunları yan yana koyup mukayese edecek olursak zemin ve zamanla mütenasip ve her vakit ihtiyaca göre tadli edilecek şekilde olanı derhal tefrik ederiz.

Yeni Mekteplerde
ders programı

Yiyecek hakkında umumî malûmat
Sebze ve meyveler
Ağaç ve fidanlar
Tarihi temsiller
İçtimai temsiller
Şehir hayatını temsil
Süt üzerinde etüt
Bulgaristan hakkında etüt
Yün hakkında etüt
Su üzerinde yapılan nakliyat
Gemiler üzerinde etüt
Muhtelif devirlerde insan
Ağaç sakinleri
Tavukçuluk
Bir şehrin inkişaf tarihi
Eski Yunanlıların hayatı
Ecdadın hayatı

Eski Mekteplerde
ders programı

Hesap
Cebir
Usulü defteri
İktisadiyat
Usulü tahrir ve inşa
Coğrafiya
Sarf ve nahiv
Tarih
Lisan
Malûmatı tabiiye
El işleri
Kiraat
Fen
İmlâ
Yazı

Yeni ve eski sistem mekteplerin programlarında bazı mühim farklar görüldüğü gibi muhtelif devirlerde gelen terbiyecilerin de çocuk ruhuyatı hakkındaki telekkilerinde ihtilâf vakidir. Yeni sistem mekteplerin en ziyade dikkat ettikleri ve ehemmiyet verdikleri noktalar şunlardır:

Evvelâ çocuğun alâkasını temin etmek, sonra inkişafa doğru faaliyet zeminleri ihdas edip çocuğu şahsî teşebbüse ve mesuliyetler deruhte etmekliğe alıştırmak ve çocuğa, iş atelyelerinde serbestçe çalışabilmek fırsatını vermektir. Çocuk ancak bu suretle kabiliyetini izhar, kuvvet ve ze-

kâsını hüsnü istimal eder. İşte ibdaî saha ve yaratıcı terbiye budur.

Medeni faaliyetlerde, ictimaî ve fikri sahalarda da çocuğun mevcudiyetine müsaade asla hata değildir. Buralarda çocuk kendi rolünü oynamalıdır. Başkalarının efkâr ve ictihadına hürmet etmiye çocuk küçükten alışmalı.

Eski mekteplerin programlarında bu ince noktalar, dinamik faaliyet tamamiyle ihmal edilmişti. Bu sebeptendir ki malûmat ve fikir çocuğun kafasında paslanmış yahut nazariyat çevresinden harice çıkamamıştır. Çünkü öğretilen mevadın ciheki tatbikiyesi ekseriya ihmal edilmiştir.

Ağlıyan fahişe

*Vücudunda dolaşan öldürücü bir kandır,
Şehvet damarlarında şaha kalkan yılandır,
Buna hücum ediyor göksündeki canavar.*

*Yakan ve zehirleyen cemiyeti etindir,
Boya senin şerefine podra faziletindir,
Zaten bunlardan başka güvenecek neyin var.*

*Kıymetinin miyarı yüzündeki « allık » tır,
« Senin namus dediğin elmas bir gerdanlıktır »
Hep bununla süslenki yolcular seni sorsun.*

*Acı bir nedamette sen derinden derine,
Pişman olmuş gibisin bütün ettiklerine,
Çünkü yaşsız gözlerle bak bu gün ağlıyorsun.*

Mahmut Şeyki

Yeni mektep sistemleri

(Dökroli) usulü, (Dalton) , (Vinetka) sistemleri

— 2 —

Dalton sistemi

Amerikada düveli müttahidede tatbik edildiği şehrin ismine izafe edilen Dalton sistemi her çocukta hürriyet içinde tecelli eden ferdi bir ceht ile müşterek tedrisat ve faaliyeti istihdaf eder.

Mis (Parküst)ün teşebbüsü ile meydana geldikten sonra bir çok taraftarlar kazanmıştır. Bu sistem bilhassa Anglosakson memleketlerde revaç bulmuştur.

Dalton sisteminin esas fikri, çocuklara elde edecekleri malumatı (Bizzat kazanmak) fırsatını vermek, ve çocuk faaliyetlerini ferdileştirmek suretile onları kendi zihni inkişaflarının sahip ve amili yapmaktır.

Seniflar aynı yaştaki çocuk guruplariyle, ve daima programdaki muhtelif ilim bahislerini tafsilâtile izah eden bir muallim ile işgal edileceğine, her sınıf ayrı bir tedrisata tahsis edilmiştir. Her mektep mevzuu çocuklardan musırren dikkat talep eden, ve onların zihni

iktidarlarına tetabuk edecek kadar iş ve faaliyet silsilelerini temsil eden parçalara taksim edilmiştir.

Not defterleriyle mücehhez olan talebe muhtelif ilimlere tahsis edilen sınıf salonlarını dolaşır, ve her birinde ihtiyacı olduğu kadar tettebbuatına devam eder. Burada faaliyetin istikamet ve müddetini tayin edecek yalnız talebedir. Arzu ederse riya-ziye salonunda hesap meseleleri etrafındaki faaliyetini bilâ inkita saatlarla uzatarak takviye edebilir. Yahut aynı tedris devresinde faaliyetlerini bilâkis tenevvua tabi tutabilir. Bundan başka, mektep muhiti her yerde çocuğun sayını kolaylaştırmıştır. Meselâ; tarih salonunda çocuğun muhtaç olduğu tarihi eserler, mahkûkat, tablolar hazırdır. Coğrafya salonunda, coğrafi metinler, küreler, atlaslar velhasıl bu bahis için lâzım olan her şey toplanmıştır. Tabiat salonunda lüzumlu aletlerin vesikaların

hepsi vardır. Edebiyat salonunda her nevi lûğatlar, büyük muharrirlerin eserleri bulunur.

Bu salonlardan kıymeti kalmamış eski kitaplar kâmilin kaldırılmış, yalnız müracaat kitapları ile zaruri aletler talebenin emrine amade bulundurulmuştur. Bu sistem altında muallim bir (tedrisatçı) olacağına, bir (iş başı)dır.

Burada küçük (mütetebiler) pek kısa bir zaman içinde hararetli bir sai ve iş hayatının sirayetine kapılırlar. Mamafî bu sistemdede çocuklar muallimlerinden yardım görürler, onunla istişare ederler, taharri faaliyetlerinede birbirleriyle rekabet ederler, fırsat düşünce vukufu tammile pek tabii bir nüfuza malik olan muallimlerine ferden yahut gurup halinde müracaat ederler.

9 ilâ 14 yaştaki çocuklara tatbik edilen bu tedris usulünde tedrisatçı muallim nasıl idare eder? Çocuk mesaisini yeknasak hale getirmeksizin, yaratıcılık kabiliyetlerini azaltmaksızın umumun faaliyetini tahrik etmenin yolu nedir?

Muallim her şeyden evel, kendi zevk ve fikirlerini çocuğa yükletmekten çekinecektir. Muallim yalnız talebesinin mümtazlarıyla meşgul olmayacak, heyeti umumiye-yi anlayacak, heyeti umumiye ile anlaşacaktır. Binaenaley

hepsinin tecessüsünü tahrik edecek, sai telkin edecek hepsine takip edilecek yolu, aletleri, kitapları gösterecektir.

Mektepte her talebenin teşebbüs kabiliyeti kontrol edilecek, umumun mesaisi tashih edilecek, muavenet kasdiyle müdahalede şu veya bu ihtiyaç tahrik ile his ettirilecek, fertlerin yalnız bir cihetten inkişafına mani olunarak, daha uzağa ve derine gitmek, daha iyi yapmak arzuları tenmiye edilecektir.

Bu usulde dahi bazı defa eğer muallim isterse muhtelif seviyedeki talebesini bir araya toplayabilir, meselâ, musiki ve jimnastik dersleri münhasıran birlik usulile yapılır.

Dalton sistemi faidelidir. Çünkü, tedrisatçı ferdileştiriyor, tahsili her talebenin zihni kudretine göre ayar ediyor. Hali hazırdaki mekteplerimiz bu hususta umumiyetle yeknasak bir manzara arz ediyor. Çok defa muallimin ilmi, şahsiyeti çocuğun inkişaf yolunu kapıyor, ilerlemesine mani oluyor.

Halbuki, lâzım olan çocuğun ferdiyetinin tezahür etmesidir. Şu halde tav'ı taharri ve faaliyetleri kolaylaştırmak suretile çocuğun şahsiyetine hürmet etmek lâzımdır. Şu kadarki, buradada tetbirli olmak, çocuğu faidesiz, başı boş tecrübeletirine terk etmemek lâzımdır.

Çocuğa rehberlik etmek

onu hatalı ve beyhude tecrübelerden uzaklaştırmak demektir. Çocuğu ferdi ibda, ve keşiflere sevkederken aynı zamanda bu ruhu beslemekte lâzımdır. Dalton sistemi işte bu zaruretlere temin tarikidir.

— 3 —

Vinetka sistemi

Amerika düveli müttehidesinde (vashburne) tarafından (vinetka) şehri mekteplerinde tatbik edilen bu sistem dahi tedrisatçı ferdileştirmek gayesinden mülhem olmuştur. Vashburn, mektebin temin ettiği istifadenin talebeden talebeye değiştiğini ve farklı olduğunu görerek çocukların muhtelif ilim şubelerindeki hususi kabiliyetleriyle mütenasip bir sür'atla terekkillerini temin edecek tarz ve vasıtalarla tedrisatçı tanzim etti.

Sınıf halindeki tecemmüllerin faideleri ve mürebbinin umumi terekkidaki manevi tesiri gayip olmasın için umumi seviye ve dereceleri aynı olan çocukları bir sınıfta toplandı. Bununla malûmatın iktisabı meselesinde mümtaz çocukların sınıfıta daha yavaş anlayan arkadaşlarını beklemek için daima yerinde saymaları gibi bir mahzura nihayet verildi. Bu sistemde ilim zümreleri programı vuzuh ve sarahat maksadile kat'i aksama ayrıldı. Çocuğun ve hocanın

mesailerini sür'atla kontrol etmeğe müsait bir sils ile (mehek- teste)lerden istifade edildi.

Vinetka sisteminde çocuğun kendisi kendisi için vasıl olacağı gayeyi serahaten bilerek çalışması temin edilmiştir. Çocuk istenilen neticelere vasıl olur olmaz) ki bunu mevzu bahs mehekler kontrol eder) müteakip mesaiye geçer. Ne zaman çocuk bu meheklerin kontrolundan geçmek şartile bir ilim zümresinin nevakısını ikmal ederse sınıfını değiştirmeksizin, daha yüksek senenin programına terfi eder.

Bu suretle bir talebe hesap programında dördüncü sınıfta olduğu halde kiraatta beşincide olabilir. Vinetka sisteminde bir ilim zümresinde diğerlerine nazaren iki sene ileri olan bir çocuğun muayyen bir müddet ile muvakkaten bu bahisten ayrılarak gayretlerini diğer ilim zümrelerinde teksif etmesi caizdir. Nezailik her hangi bir talebe kendisi için tanzim edilen asgari programın hesabını ve vazifelerini ödemek şartile en çok cazibesini his ettiği saha ve zümre ile hususi surette meşgul olabilir. Vinetka sistemi denilen bu ferdi sai tarzları cazip ve tahrik edici, heyecanlandırıcı bir mahiyeti haizdir. Mektep mesaisinde bu sistem her talebe için abes ve bifaide tekrar-

ları, ezberleri söküp attığı içindir ki talebeye kıymetli zamanlarını kazandırmıştır.

Bu sistemde tedrisat programının her mevzuunu çocuk, kendisine mahsus bir sür'at ve ahenk ile bitirir, kendisi için azami neticeyi istihsal eder.

Şüphesiz ki böyle bir sistem tatbik edildiği yerde çocukların tahsilleri ve kendi kendilerini tashihleri için iyi tertip ve tasnif edilen külli-yetli malzemeye ihtiyaç vardır.

Meselâ; Derece derece yüksek temrinleri ihtiva eden hesap defterleri. Bu temrinlerin yalnız cevaplarını ihtiva eden diğer hesap defterleri. Bu defterler o suretle tanzim edilmiştir ki çocuk muallimsiz kendi kendini kontrol edebilir. Muallim ise bu meheklerle verilmiş cevapları ihtiva eden ikinci defterdeki neticeleri tashih ve kontrol eder.

Vinetka sistemi çocuklara müşterek mesai fırsatı vermek için ferdi mesai ile zamanın büyük bir kısmını tasarruf ettiriyor. talebe arasında medeni terbiye, ilmi, tarihi, coğrafi yahut hayati mes'eleler üzerinde fikir mübadelesi teşkilâtı vucuda getiriyor. Çocuklar nizamı içtimai faaliyetlerini, münakaşaları, projeleri, seyahatları musiki faaliyetlerini, müsa-

baka oyunlarını daima gruplar dahilinde ve müştereken hal ediyorlar. Bu beraberlik hayatı çocuklara hamul mütesanit olmak, mütakabil yardım itiyatları almak gibi hayırlı neticeler veriyor.

Vinetka sisteminde her gün umumiyetle programlarda üç saat ferdi mesai, iki saat müşterek faaliyet vardır. Bu sistemin büyük meziyeti müşterek mesainin ehemmiyetini ihmal etmeksizin çocukları kendi içlerinden gelen faaliyetlere, ferdi mesaiye sevk etmesindedir. Bu sistem müşterek mesai fırsatlarında mürebbinin hayırlı tesirlerini ifa etmesine yol açmakla beraber çocuğun şahsiyetine hürmet ediyor; talebenin zamanını tasarruf etmekle beraber çocukların kendi kabiliyetlerine göre inkişaflarını temin ediyor.

Bu sistem mektepte mümtaz çocukların faaliyetlerinden temamilen istifade edilmesi için onları talep ettikleri şerait içine koyuyor. O halde her çocuğun iktidarını nazarı dikkata almağa, umumiyetle gayret hislerini ikaz ile iradeyi nemalandırıyor. Vinetka sistemi her çocuğun zihni faaliyetine onun kıymetini ve alâkasını çoğaltacak hususi bir sür'at ve yürüyüş veriyor.

Ahmet Hikmet

Odinvalt yeni mektebi

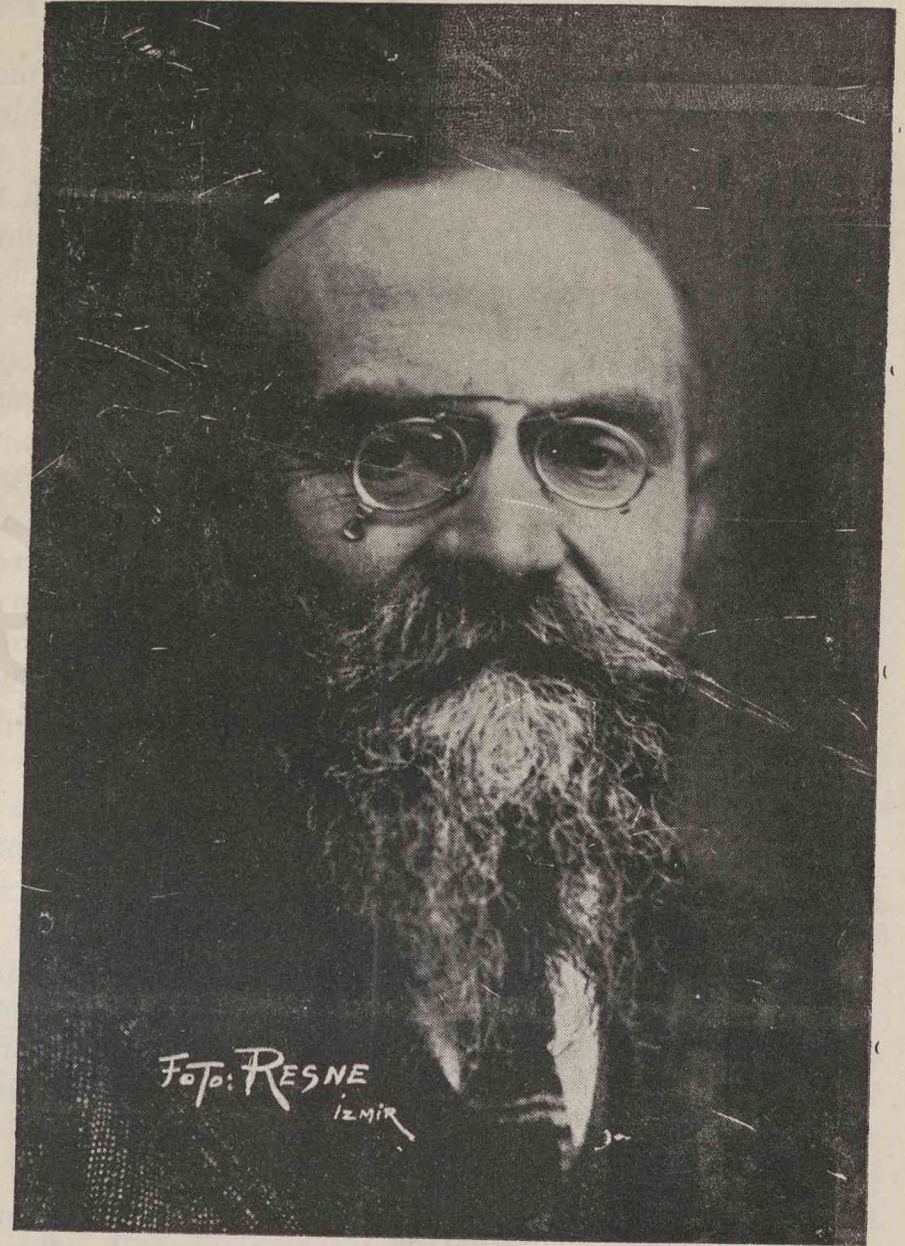
«Jean - jacques Rousseau» enstitüsü profesörlerinden «Adolf Ferriyer» in Avrupada ve sair yerlerde «Yeni mektep» namı altında tanınmış müesseselerden en ziyade beğendiği ve mükemmeliyetiyle mevcut müesseselerin en eyilerinden birini teşkil eder dediği «Odinvalt» mektebi; Almanyada «Heidelberg» şehri ile «Francort» arasında Rhin nşehri civarında küçük tepelerle muhat, güzel ve nefis koruluklarla dolu ve hafif meyilli bir tepe üzerinde muntazam yapılmış evlerden müteşekkil muhtelit bir mekteptir. Burası büyük bir apartman şeklinde değil ayrı ayrı binalardan müteşekkil küçük bir köy manzarasını andırır. Her dairenin ayrı bir ismi vardır. Birine «Pestalozzi» diğerine «Eflatun-Platon» öbürlerine «Schiller, Fichte, Humboldt, Goethe» isimleri verilmiştir. Bu isimler mektep için brersemboldur. Bundan maksat çocukları büyük şahsiyetlerle alâkadar etmek onları yüksek meziyetleri havi, büyük insan olarak yetiştirmektir. Dairelerin alt katları sınıflara

orta ve üst katlarında yatakhane ve saireye tahsis edilmiştir. «Eflatun» dairesinin alt katında konferans ve musiki odası, Goethe dairesinin alt katında yemekhane vardır. Bu dairelerden bilhassa en calibi dikkat olanı «Pestalozzi» dairesidir. Burada bir yaşından yedi yaşına kadar muhtelif yaşla çocuklar bulunur. Bunlar için ayrıca mürebbiyeler ve çocuk mütehasısları tahsis edilmiştir. Yedi yaşını ikmal ettikten sonra çocuklar ailelerine teslim edilir. Mamafih ekser aileler çocuklarını tercihen yine aynı Mektebe kayıt ettirirler. Bu suretle «Odinvalt» mektebi bazı çocuklar için 18-19 yaşlarına kadar maddi ve manevi bir aile yuvası yerine geçer. Hakikaten «aile» mes'alesi «Odinvalt» ennuzecindeki mekteplerde mühim bir teşkilâttır. Bu mekteple senede bir ve yahut iki defa muallimlerden bir miktarı aile reisliğini deruhte edeceğini ilân eder. Aile reisleri malûm olunca talebe reislerini seçer ve onların etrafında toplanır. Her aile on beş çocuktan

mürekkeptir. Her gurup arzu ve şikâyetlerini aile reisine bildirir. Aile reisi talebenin şikâyetlerini ciddiyetle nazarı dikkata alır ve müdürle beraber tetbirler ittihaz eder. Şikâyetler mahalline masruf değilse onlarla müsahebe ve münakaşada bulunur. ve çocukları ikna eder. Bazen aile reisi çocukları etrafına toplayarak Almanyada istediği yere ve hatta harice bile, seyahata gidebilir. Muallim bu seyahatte muhtelif vesilelerle çocukları tetkike alıştıır. Kolleksiyonlara lâzım olan nebat, hayvan, maden ve saire toplanır. Fabrikalar ameliyathaneler gezilir Aile reisleri çocuklarla azami samimiyet içersinde yaşar. Çocuklar bu samimi hava içinde bütün ruhi hususiyetlerini meydana çıkarırlar. Aile reisi bunların hepsini bir yere kayt eder. Münasip fırsatlarda çocuklarda gördüğü noksanları sistemli ve devamlı bir ceht ile izale etmeğe çalışır. Çocukların maddi ve manevî ihtiyaclarını anlamının, onların maddi ve manevî kusurlarını bilmenin terbiyede ne derece mühim olduğu mülahaza edilirse aile teşkilâtının kıymeti ve ehemmiyeti daha eyi anlaşılır.

«Odinvalt» mektebi müşterek çalışan bir cemaat ruhunu talebeye o derece eyi aşılamıştır ki mektebin ekseri işlerini çocuklar bizzat kendileri görürler. Mektep dahilindeki bütün temizlikle talebe meşguldur. Ancak üç günde bir hizmetçiler esaslı temizlik yaparlar. Sınıfların tozlarından, yatak odalarının temizliğinden ve yatakların yapılmasından, yemek sofralarının tanzimded, yemeklerin sofraya getirilmesinden, tabakların kaldırılmasından hep talebe mes'uldur. Mektep haricinde yine talebenin müşterek saile mükemmel bir çiftlik meydana getirmişler ve bütün hayvan nevilerini toplamışlardır. Cıvardaki orman ağaçlarını, keserek kütüklerini çıkararak, toprağı tesviye ederek orman içinde kendilerine çok mükemmel iki düz saha meydana getirmişlerdir. Burası hava banyosu, jimnastik ve oyunlar için çok müsait bir saha olmuştur. Yene talebenin sai ve teşebbüsleriyle genişce bir mahal kazarak yazın banyo etmeğe, kışın buz ve kızak kaymağa mahsus bir havuz meydana getirmişlerdir.

Bağçenin çiçek kısmı ve limonluklarında müşterek saile

Cinevere j. jak Ruso terbiye institüsü müdürü
Muhterem P. Bovet nin İzmir hatırası

meydana gelmiştir. Meyve ağaçlarına arız olan hastalıklarla mücadeleden bizzat cemiyet efradı mesuldür.

Odinvalt mektebi «-serbest cemaat mektebi-» her ferdi mesuliyet hissine ve serbestiye alıştıtır. Mektep cemaatında her fert şahsi menfaatlarını, umumun menfaatına feda etmeği öğrenir, Mektebi idare eden münhasıren «mektep cemaat» ve onun verdiği kararlardır. Gençler ihtiyaçlarını, uykunsuzluklarını tespit ettikten sonra bunlara karşı alınacak tedbirleri aralarında münakaşa ederler. Verilen karar cemaatin kanunu addedilir. Mektepte hiç bir talebenin hususu imtiyazı Yoktur. Her kes rey sahibidir. Reyini hüsnü istimal edemeyen mes'uliyet şuuruna henüz malik değil mülâhasasile muvakkaten cemaatin işlerinde seyirci mevkiine konulur. Herkesde cemaatin mükemmeliyeti ruhi vaziyette hakimdir. Aynı menfaatları, gurup menfaatları, mektep cemaatinin gayesile telif edilemez. Cemaatta ayırıcı değil, birleştirici husumeti çoğaltan değil kardaşlığı yaşatıcı ve takviye edici prensipler hakimdir.

İnzibat ve hukukî işlerin

kâffesi «Mektep cemaatı» nun elindedir. Mektebin yüksek seviyeye ihtiyaç gösteren içtimalarında her kezün bulunması şart değildir. küçük talebenin bu gibi ilmi münakaşalardan bir şey anlamaması ihtimaline binaen içtimalar yalnız büyük talebe tarafından yapılır. Her vazifenin «iş bölümü» prensibinden neşet ettiği şuuru talebede mevcuttur. Talebenin intihap neticesinde vazifelere karşı gösterecekleri lâkaydi çok ciddi ve esaslı münakaşa ve tenkitlere maruz kalır. Bunn için cemaatin emniyet ettiği şerefli bir vazifeye lâkayt kalmak, talebenin şaarı sayılamaz mektepte her şey mühimdir. Herhangibir şey küçük ve ehemmiyetsiz addederek lâkaydi göstermek mektebin programında yokiur. Küçük şeylere ehemmiyet vermemek yarın büyük işlerde lâkayt kalmağı icap ettireceği her genççe müdriktir. Görülüyorki Odinvall mektebinin terbiye hususundaki mükemmeliyetine ve arzettiği bu fevkalâda karaktere hayran kalmamak mümkün değildir.

Mektepteki tedris sistemine gelince: Odinvall mektebinde sınıf usulü yoktur. Bunun yerine kur usulü kaim olmuştur. Tedrisatın «iş prensibine» yaklaştırılmasında mektebin gayesidir.

Servet

İzmir iktisadiyatı

— 3 —

İlk iki makalemizde İzmir iktisadiyatındaki büyük tahavvülü işaret ve bunu rakamların delâletilede izah etmiştik. Bunlarda hülâsatan deyorduk ki İzmirin beş asırdanberi artan ihracatcılığı yanında mühim birde idhalât-cılığı vardır. Balkan harbile başlayan cihanşumul hadiseler, onun mümtaz mahsüllere istinat eden ihracatcılığına dokunamamış isede idhalât-cılığını eskisine nisbeten yüzde kırka indirmiştir. Orada bilhassa İstanbulun İzmir idhalât-cılığına yaptığı rakip tesiri zikretmiş fakat daha ziyade teferruata girme - memiştik .

Bu gün ise bu rekabet müvacehesindeki menfi amilleri zikredeceğiz:

1 — İzmir; evvelce Anadolunun ucuz şehirlerinden biri iken son senelerde en pahalı bir yer olmuştur. Elde ettiğimiz istatistik malûmatı

26 kalem mevaddı gıdaiye fiatları esas ittihazile tesis edilmiştir. Bunda

	İzmir	İstanbul
914 senesinde	69	86
922 »	1,234	1,096
923 »	1,331	1,113
924 »	1,387	1,354
925 »	1,330	1,461
926 »	1,797	1,485
927 »	1,607	1,303

[*]

Şu rakamlar gösteriyor ki yalnız bir sene müstesna olmak üzere daima İzmirde hayat İstanbula nazaran yüzde on, on beş pahalı olmuştur.

Eğer bu cetvele mesken ve maza kiralari hakkındada bir rakam ilâve edilmiş olsaydı muhakkak bu farkın yüzde yirmiye balığ olduğunu görecektik. Filhakika İzmir idhalât-cılığı çarşısının yarından fazlası, meskenlerinin üçte biri yandıktan sonra İstanbula nazaran çok ağır icar bedelleri

vermeğe mahkûm kalmış ve bu hal şu bir iki seneye kadar devam etmiştir.

Gerçi bir çok inşaat icar bedellerinin inmesine amil olmuş isede mütedavil sermayenin bu şekle inkilâbı ise daha vahim arizalar tevhit etmiştir.

2 — Filhakika yalnız İzmir değil bütün hiterlandı Yunan istilasından fazlaca müteessir olmuştur. Düşman ordusu hezimetinin acısını, kaçtığı yerlerdeki Türk yurtlarını yakmakla çıkarmak istedi. İzmir iktisat mıntakasında Alaşehir, Kasaba, Aydın, Manisa gibi mühim şehirlerle daha bir çok küçük kasabalar birer yangın yerine döndü. Buralarda barınacak bir şey yapmak isteyen halk ile küçük esnaf evvelâ idhalâtçıların kiredi istifade etmişlerdir . Ancak her sene ödene bilecek miktara nazaren pek ağır bir yük olan bu inşaat, bir gün kiredisini toplamak isteyen idhalâtçı için birer hüsrân abidesi olmuştur.

Pek kısa bir zaman da

sıkıştırılan bu imarişleri, muhitte tedavülü darlaştırmış ve bilhassa idhalâtçılığı elim bir vadiye sürüklemiştir.

3 — İzmir mıntakasında bu suretle duyulan kiredi ihtiyacının fazlalığı ve binnetice faizin yüksekliğide idhalât-cılığın ve hatta İzmirde sanayi hayatının inkişafına mani olmuştur. Filhakika istihsal mıntakasındaki ziraat erbabı, bilhassa tütüncüler, bağcılar, pamukçular piyasadan para tedarik ederken hatıra gelmeyecek derecede ağır faiz vermekte tereddüt etmektedirler. Mahsulün kıymetli olması ve bu faizle birlikte zürrada besleyebilmesi onlara bu vadide fazla kuvvet ve cesaret vermektedir.

Bilhassa üzümçülük, her sene bağların mutlaka bakılmasını ve bu masrafın esirgen bilmemesini zaruri kılar. Bir senelik ihmal telâfisi güç ve ağır bir zarar kapısı açar. Bu sebeplerle yüzde yüzü geçen faizler bu muhitte fazla heyecan uyandırmaz, tabii görülüyor. Esasen bu

Edebi tetkikler :

“Akrep,, ve “Salkımlar,,

Eser bolluğu içindeyiz. her gün yeni bir imza ve yeni bir kitap ismi işitiyoruz. Hemen diyebilirizki şu son iki yıl zarfındaki kitap neşriyatı geçen senelerin susuzluğunu unutturacak kadar bol ve feyizlidir. Gençlik Edebi ve Terbiyevi inkilâbı da siyasî inkilâpla beraber götürmek ve beraber bitirmek istiyor. Bu citten çok güzel ve çok sevilen bir şeydir. İşte size gene iki eser:

«Akrep» la «Salkımlar» bu iki eserden birincinin sahibi «Şinasi Gündoğdu» ikincininse «Celâlettin Tevfiktir». Bu her iki isimde bize biraz yabancı ve garip geliyor. Çünkü hiç duymadık. Yalnız biriuci isme ait «Nal sesleri» gibi küçük ve henüz dillenenmek isteyen bir ruhun konuşmalarına benzeyen Nazımcıkları «Güneşte» görmüştük. Binaenaleyh bu isme samiamız diğeri kadar yabancı

faize katlanmazsa neticede büsbütün perişan kalmak vardır. Halbuki faiz ne kadar fahişde olsa kendine tabii ahvalde kuru ekmek brakacak bir haldedir.

Diğer idhalâtçı muhitlerde ise vaziyet aynı değildir. Bilhassa İstanbul'da senelerdenberi teraküm eden servet; birinci makalemizde izah edildiği üzere iş muhitinin dar-

laşması üzerine faiz nisbetini çok dün bir dereceye indirmiştir. İstanbul idhalâtçılığını İzmir faik kılmak için yalnız bu sebep bile kâfidir.

(Sonu var)

Kemal Turan

[*] Bu malûmat İstatistik Mühürüyeti Umumiyesi 928 senesi neşriyatından olan (ahsâî yıllık) tan alınmıştır.

Makalenin ilk kısımları 49 ve 51 nci nushalardadır.

olmamakla beraber tatmin edilecek kadarda yakın değil. Mama-fih ne olursa olsun bizce isim değil eser matluptur. Şimdi ilk defa «Akrebi» bilâharede «Salkımları» tetkike çalışalım:

«Akrep» Bu eser «59» sahifelik ve «5» fasıldan ibaret bir şiir mecmuasıdır. Birinci faslın bir şiirindeki şu mısraları aynen alıyorum:

«Bu en şah eseridir can verişlerin
Gırtlâğını koparsın o sim siyah dişlerin
Güle güle ölmezsem anam avradım olsun».

Bu «şiir» şairce kitabının belki en güzel şiiridir. Fakat biz karilerce böyle bir şiirin Edebiyattan madudiyeti hakkında şüphemiz var. Zira Edebiyat ve bilhassa şiirde incelik, hassasiyet arandığına göre bu şiirin hiçte bu hususiyeti ifade edemediğini görüyoruz. Bu ancak olsa olsa Fikirlerdeki bayağılığın, daha doğrusu «Hasasetin» bariz bir nümunesi olabilir. Bununla biz şairin yeniliği garibelikte aradığına kani oluyor; ve bu misralara bakarak şiirimizin bu derece düştüğünü görmekten mütevellit kızarıyoruz.

«2»nci «3»ncü «4»ncü «5» nci fasıllara gelince, bu fasılları teşkil eden şiirlerde gene birincisinde olduğu gibi çok renksiz ve ahenksiz sırf kelimelerden şişirilmiş birer boş balonu andırıyor...

«Serseri kedilerle haykırp damdan dama
Gece ahtapot gibi dalar sessiz odama
Muhacir sessizliğin kapısını çalarlar
Ammâ kalbin elele topal saatla artık

tık tık tık»...

Güzel, iyi ve orijinal buluşları var. Fakat teknik ve ifade kudreti yok. Onları şöyle güzel bir üslup, musikili bir ahenkle muhayyelesinden akıtmıyor... Yok değil hiç kimseye uymayan bir başkalık var. Bütün yazılarında hissediyoruz. Lâkin ne yazıkki derin değil; pek sathi işte size bu fikirlerimizi teyideden bir kaç mısra daha:

«Bırakın köpekleri ulân piç kuruları
Taşlayın bu kaltağı, taşlayın bu kaltağı».

Sonra şair kargalarıda çok seviyor:

«Karlı dağlarda kargalar sevindi, indi
Kargalar bir leş var diyerek.. ilâh...

Bilhassa gene bir şiirindeki şu «2» mısra çok iğrenç:

«Küreğim bir kaç köpeğin dişi
Vay geçmiş.. vay geçmiş kınal»..

Bu şekildeki ifade ancak bir külhan beyinden beklenir. Bir şairinse asrımızda bir külhan beyinden ne kadar uzak olduğu şüphesizdir. «şiir» taharriyi hakikat için avalimi gayri mütenahiye içinde dolaşıpta imkânı vukufu mütesavvur olmayan esrarı kudrete karşı fikrin feryadı olduğuna göre her halde bir az kolay olmadığı anlaşılıyor... Zaten eserin üstündeki isim içindeki yazıların ne çapta olduğunu ihsasa kâfi. Bu gibi eserler dimağlarda

bir sıkıntı ve insanda şiire karşı bir nefret hissi uyandırmakla beraber; bir yenilikte temin etmiyor. Bu günün şiiri ne bir mariz ruhun iniltileri ve nede ferdi ihtirasların bir feryadıdır. O bir kitleye hitap eden ferdi değil maaşeri duyguların bir ifade tarzıdır. Şu hale nazaren artık mısralarımızı ne böyle yenilik ibda edeceğiz diye tekniksiz çenberler; ve nede öyle ferdi duygularımızın, ferdi ihtiraslarımızın bedbinlikleri arasında çırpındırmamalıyız. Ya, hür ve mensup olduğunuz cemiyete gene o cemiyetten aldığımız ilhamlarla haykırmalıyız..

«Salkımlara» gelince:

Buda «6» fasıllık «29» şiirden müteşekkil bir eser. Şair oldukça muvaffakiyetli ve düşündükçe derinleşen bir fikre sahip; yalnız büyük bir kusuru var. Mısraların bidayetdeki kuvvetini nihayetlerde düşürüyor. Önce çok güzel ve çok muaffakiyetli bir adımla mevzua giriyor. Fakat bu adımını ancak iki bendin nihayetlerine kadar götüre biliyor ondan sonra yavaş yavaş gevşediğini ve mısraların mecalsizleştiğini görüyo-

ruz. Halbuki bir şiirin başlangıcı ne kadar kuvvetlise nihayetide o kadar kuvvetli olmalı; ve öyle bir akışla nihayet bulmalıkı okuyanlarda unutulmayan bir hazzi bedii tevlit etsin. Bununla beraber Celâlettin Tevfik beyin şiirlerini çok güzel buluyoruz Mısralarında bir asalet, buluşlarında bir vuzuh var.

«Titrer beyaz bir gece başının üzerinde Omuzlarında uçar kanatlanmış periler Taplanır göz yaşları ayın kirpiklerinde Ben daha söylemeden aşkımla kalbi sizler,, ilâh :

Engin bir muhayyelenin selis bir ifadesi. Şiir budur. İncelik, hassasiyet ancak böyle ifade edilir. Yalnız bazıları diyeceklerki, hiç yenilik yok bizim bildiklerimizi gene bize nakletmiş... Fakat nede olsa yenilik yapacağım diye garibe ibda edenlerden daha çok kıymetlidir. Şairin aruz şiirleride güzel:

«Alnımda elim titredi, bir sam gibi vurdu Birden bire asabımı bir sıtmalı korku. Bir korkulu rüyadan uyanmış gibi baktım Gördüm seni madem, yanacaktım, yanacaktım,, ilâ...

Vehbi Cem

PESTALOZZİ

- 2 -

Aynı tarihte Zurich şehrinde Bodmer tarafından tesis edilmiş olan mahalli bir cemiyette genç «vatandaşlar»ı toplamış bulunuyordu.

«Vatanperverler cemiyeti» namı altında toplanan ve en mühim şahsiyetlerden [Bluntschli, Lavater, Vogel, Dalliker, Meis, Schinz, Escher, Pestalozzi, Jean-Gaspard, J. H. Füssli, Henri - Füssli] teşekkül eden bu cemiyetin gayesi memleketteki yolsuzluklarla mücadele idi. Bu cemiyet azaları muhtelif mahallerde gizli olarak içtima ediyorlar ve memleket meselelerini konuşuyorlardı. «1762» de cemiyetin iki azası tarafından yazılan imzasız bir risalede Zurich hakimleri tarafından kendine tevdi edilen kazada altı senedenberi rezilâne bir surette irtikâbatta bulunan [grebel] ismindeki bir bayinin fenalıkları efkârı umumiyeye arz ediliyordu. Bu efşâ kuvvetli bir aksülamel uyandırdı.

Hükûmet mürtekibi tecziyeye ve irtikâp ettiği parayı iadeye mecburiyet his etti. Ay-

ni zamanda diğer taraftan risalenin muharrirleri olan «H. Füssli ve Lavateri» mahalli hükûmetin ihtarı üzerine kendilerini bildirmişlerdi - kendileaine ait olmayan meseile müdahalelerinden dolayı mücrumiyetlerine hüküm ve tarziye vermeğe icbar edildilersede bu şiddet, yine genç vatandaşların cesaretini sarsamadı. «1764» te cemiyetin (Vögeli) ismindeki bir azası belediye memuru (Brunner) in fenalıklarını teşhir etti. Ertesi sene (Dattlikon) nahiyesinden iki şahsı (Lavater) ile (Schinz) in teşvikile nahiye- nin pastoru (Hottinger) in harekâtı rezilânesini ifşa ettiler. Bu ifşaata mahalli hükûmetin ehemmiyet vermek istemediği anlaşılmıca (VVirz) in hitabet kürsesüne adalet isteyen imzasız bir tehditname kondu. Zurich hükûmeti istemeyerek icraatta bulundu. Pastor Hottinger, iki sene müddetle memuriyetinden azledildi. Aynı zamanda tehditnamenin kimin tarafından geldiğini anlamak içinde cid-

di bir tahkikata girişildi.

Lavater, Schinz, Blunt-schli, Pestalozzi istintak edildiler. Mücrimi bildirecek adamı (200) Filorin mükâfat vadedildi. Fakat hiç bir şey meydana çıkarılamadı. Genç vatanperverler günden güne mesailerini artırıyolar ve hü-kûmetin bu kadar şiddetli hareket etmesine rağmen her gün yeni bir faaliyete teves-süliden geri durmayorlardı. Bu defada Bodmer ve Zimmermannın nezareti altında 1765 de (Erinnere) isminde bir mecmua çıkarmağa başladılar. İki sene kadar icrai faaliyette devam eden bu mecmuada mühim şahsiyetlerin yazı-ları vardı. Yazıların mev-zuları en ziyade ahlâksızlık-larla mücadele etmek ve mem-lekette eyi bir ruh uyandır-mak gayesini istihdaf ediyor-du Aaradan bir müddet geç-tikten sonra 1766 da Pesta-lozzinin «Arzular» isimli bir makalesi çıktı. Bu yazı onun ilk makalelerinden biriydi. Bu makalede hararetili ve idealist olmağa yüz tutmuş bir gencin aldığı tesirleri kendisine mah-sus bir üslûpla ifade ettiğini görüyoruz. «Arzular» evvelâ ahlâkın hangi cihetlerde bozuk olduğunu araştırıyor.

Bunu mütaakip memlekette fenalık amili olan shevi ro-manlar, çıplak resim ve hey-kellerin men'ini ve bunlarla mücadeleyle ileri soruyordu. Bu makaleden sonra arkadaşlarının takdir ve teşvikin-den cesaretil alan Pestalozzi muhtelif yerlerde hararetili konferanslar vermiş ve Erin-nere mecmuasından mada diğer mecmua ve gazetelere de bazı makaleler göndermeğe başlamıştı.

En ziyade siyasetle iştigal eden ve leipzîğde intişar et-mekte olan «Lindauer zeitung» gazetesine Pestalozzide iki makale göndermişti. (1766) yazı hı bu iki makaleden bi-risi «Dimosthene» den «Vata-nının mukadderatı» isimli bir parçanın lâtince den tercü-mesi diğeride Agis namında bir dramdı. Tercüme ettiğ-i parçanın metni şu idi; «De-mosthene» zamanında (Phi-lippe) Makidonya kralıydı Makidonyada; kuvvetli bir or-du teşkil ederek komşu Yuna-nistanı tahdit ediyordu. Yu-nanistanda içtimai ahlâk bo-zulmuş, nizamından çıkmış, vatan mefhumu ve içtimai ahlâk kıymetini gaip etmişti.

Demosthene bu parçada ecdadının büyük hamlelerin-den, parlak muvaffakiyetle-

rinden bahsediyor. Ve gençliği intibaha davet ediyordu.»

Agis namındaki dramın mevzuuda şu idi: «Agis (245 K. M. tarihinde tahta geçmiş genç bir İsparta kralıydı. Eski İspartanın kahraman-lıklarını büyüklüklerini ru-hunda taşıyor. Ve onların tekrar canlanmasını istiyordu. Agis İspartada yeni bir gençlik yaratılmasını arzu eden hakiki bir kahramandı. İspar-tanın her hangi bir düşman tarafından mahvedileceğini gösteriyor. Bunun için bir an evvel gençliği muhtelif suretlerle kendisine çekerek pek yakında felâkete sürüklenecek olan İspartayı kurtararak yeni bir İsparta vücude getirebilmeğe çalışıyordu. Bundan mada, o, halkın çektiği izdi-rabı duyuyor. Ve onların bü-yük çiftlik sahipleri elinde esir olduğunu düşünüyordu. Hal-kın düşünülmediği bir zaman-da onun düşünülmesi ve ona arazi tevzi edilmesi lüzumu-nu duyan Agis bu fikirlerini gençliğe anlatıyor. Gençliği kendisine celp ediyor ve on-ları etrafına toplayarak Atina hududuna gidiyor. Bu sırada menfaatlari haleldar olan bü-yük çiftçiler, muhtelif vesaitle müracaat ederek kendilerine

tarafıtar kazanıyorlar ve (Le-onidas) isminde birini kiral-lığa geçiriyorlar. Esasen yıpranmış olan Agis geliyor ve maksadına muvaffak olama-dan ölüyor. Zülüm galip geliyor.»

Pestalozzi bunu, eskiyi ih-ya için yazmamıştı hususi bir maksat takip etmişti. O za-manlar, İsveçrede halk büyük çiftlik sahipleri tarafından eziliyordu. Bittabi bu hal onun nazarından kaçamazdı binaenaleyh Pestalozzide bu eserini gençlikle bir galeyan ve tesir uyandırmak için yazmıştı.

Pestalozzinin yazmış oldu-ğu bu makalelere müşabih bir hikâyede (Müller) yazmıştı. Müller bu hikâyesinde köylü-yü, halkı himaye ve halkı ezmek isteyenlere karşı isyan ve alınacak tedabiri gösteri-yordu. Bu hikâyeye az zamanda Zürich civarında sür'atla in-tişara başladı. Hükûmet, bu-nu asayiş memleket aleyhine bir hareket adderek. Mül-ler, Pestalozzi, Vogel, Dalliker ve bazı gençleri tevkif ve eseri yakmak üzere tedbir alırken. Müller bunu haber alarak berline karar ediyor. Berline gittikten bir müddet sonrada hakkında verilen sürgün ve medeni hukuktan

mahrumiyet kararını duyuncce. Orade Bodmerin tavsiyesile bir muallimlik buluyor ve Nibelungen manzumesini ilk defa olarak tabettirmek suretile edebiyat aleminde kendini tanıtıyor.

Hakimler Müllerin firarında yalnız Pestalozziyi şerik addederek tevkiif ettirdiler.

Pestalozzi ideallerinin harraretile her şey yapmağa hazır bir genç sıfatile mahkemeğe gidiyor. Fakat kendisini bunlarla korkutmanın imkânını görmeyen ve esasen mahkûm etmek içinde hiç bir sebep bulamayan mahkeme Pestalozziyi serbest bırakmak mecburiyetinde kalıyor.

Bundan sonra İsveçre hükûmet adamları sansorlar ve saire ile gençliği tazyike başladılar. Erinnere mecmuasını tatil ve cemiyet azalarının hükûmet aleyhine bir hareketleri görüldüğü takdirde medeni hukuktan mahrum edilecekleri iebliğ edildi. (1767)

Bu vaziyet karşısında gençlik sahai faaliyetini köylere intikal ettirmek istediler. Köylerde bizzat tarlalarda çalışmak, oralarda nezih yuvalar kurmak, memleketi bu suretile islah etmek üzere tadilde köylere dağıl-

mağa başladılar. Şehrin sahte güzelliklerinden uzak, saf ve samimi köy hayatı gençlerde kuvvetli izler bırakıyordu bu sıralarda ulûmu tabiiye merakı gittikçe her tarafta kuvvetlenmeğe başlamış ve «ulûmu tabiiye dostları» namıyla bir cemiyet teşekkül etmişti. Başta edebiyatçı ve terbiyeci Gesner olmak üzere ziraatçı Tschiffeli, tabiiyeci Hirtzel ve Pestalozzide bu cemiyete dahilildi.

Hirtzel yazdığı bir makalede köyün meziyetlerini köyde yaşamının faidelerini, ruha verdiği rahatlıkları, şehirlerin entrikalarından uzak kalmanın insanı yükseltmekteki meziyetlerini, ihtiyaçların azalması dolayisile hakiki sadeti ve faaliyetin verdiği zevki mes'ut bir yuva kurmanın ve bu mes'ut yuvalarda eyi terbive etmenin zevkini edebi bir lisanla yazıyor. Gençlik bizzat Rousseauyu dinlemiş gibi heyecanla bu makaleyi okuyorlar. Bu sırada Pestalozzide köyün hususiyetlerini tetkik ve tabi olduğu cereyanın ideali olan zevkleri bizzat tatmak için Höngg köyünde yaşayan büyük babasının yanına gitti. Orada ilk bahar işlerinde köylülere

yardım etti bu suretle ziraat hakkında iptidai malûmata sahip olduğu gibi bu tecrübeler neticesinde de hür olmak taraftarlığı onun ruhunda kuvvetle yerleşti. Bu andan itibaren artık Pestalozzi atiyen hükûmet memuryetlerinden birine geçmek tasavvurundan vaz geçerek hukuk tahsilini bıraktı. şehirlerin temin edemeyeceği, sakin faziletkâr bir hayatı ve mesaisine müfit bir sahai tat-

mini ziraat mesleğinde bulmağa çalıştı. Pestalozzi bu tarihlerde en mühim bir ziraatçı olarak tanınmış olan meşhur ziraat mühendisi Beren'li... Tschiffelinin Berne civarında « Kirchberg » deki tesis etmiş olduğu büyük ziraat müessesesine giderek orada çalışmağı tasavvur ediyordu.

— Sonu var —

Servet

Muallim mektebi marşı

Baykuşları susturduk, ezdik kara kuvveti,
Bir karanlık geceden çıktı işte bu şafak.
Biz ilâhi bir aşktan aldıkçe bu kudreti,
Daha bu güzel yurtta ne güneşler doğacak.

Onun sıcak koynunda yarattık bu aşkı biz,
Ebediyyen yaşasın muallim mektebimiz.

Bizi tutuştururken yurdumuzun dertleri,
Bu ateşten yep yeni bir güneş yapıyoruz.
Ne çıkar kanımızla yoğursak bu eseri,
bizki mefkûre denen Allaha tapıyoruz.

Muallim ordusuyuz, cehli düşman biliriz,
Bize can kaynağıdır Muallim mektebimiz.

Irfan Konor

Ahlâk terbiyesi:**Müşahede ve tedai faaliyetleri**

- 1 -

Güneş ışığı ve kalbiniz

Bir sabah vakti. Gök bulutlu. Ortalıkta nöbet nöbet kölge ve ışık var. muallim, ayakta, bir sıraya vuran güneşin ışığına dalmış, susuyor.

Muallim

— çocuklar, güneşin ışığında küçük (Türkân) a bakınız. Bu gördüğünüz her vakitki (Türkân) mı?

Çocuklar (Gülerek)

— Evet, elbette, her vakitki gibi.

Turgut

— Hayır, (Türkân) şimdi her vakitkinden daha güzel görünüyor. Saçları altın gibi parıltıyor. Sanki bunların içinde küçük yıldızlar var. Her biri ayrı ayrı parlıyor.

Muallim

— Sanki iki Türkân varmış gibi: Piri ışıklar altında, öteki kölgeler içinde.. Bunlardan hangisini daha ziyade sevdiniz.

Çocuklar (Hep birden)

— Işıklar altındakini.

Tuğrul

— Bu daha şen.

Türkân

— Bunun rengi daha güzel.

Muallim

— Biliyormusunuz, çocuklarım, Türkânın saçlarının ve bütün eşyanın nöbet nöbet gölge ve ışıktan geçmesi bana neyi hatırlattı: İnsan kalbini ve onun vazifesini.

Vazife, istemesekte, yorgun olsak ta daima yapılması lâzımgelen şeydir. O, güneşli bir gün gibi daima parlak ve şaşıla olmayabilir. Bazı zamanlar vazifeyi yapmak hususu güçleşebilir. Vazife de bir gün, parlayup soluklaşabilir.

Fakat ona daimi parıltısını veren, yalnız kalbi sağlam ve yüksek insanlardır.

Kalbi hür, minnetsiz ve neş'eli insanlar.. Daima seven

ve sevdiği için vazifesini dayanamayarak yapan insanlar..

Çocuklarım, siz, yalnız, (Kınıldanma, uslu otur!) diyen sert ve aksi bir terbiyeye gönül bağlamayın.

Eğer tekdire müstahak olmamak için sizden bir kağıttaki resim kadar usluluk, yemez içmez evliyalar kadar miskinlik isterlerse böyle ahlâkı sevmeyiniz. Siz (Bu dala) bir çocuk değilsiniz ki, bir resim kadar miskin ve cansız olabilesiniz.

Sizin her vakit hareket etmek isteyen kollarınız bacaklarınız, bir diliniz, bir zekânınız var. Zaten böyle olduğunuz için her şeyden talili değilmisiniz? Böyle olmasaydı, nasıl inkişaf edebilirdiniz, vü-

cutunuz nasıl sertleşebilirdi, ruhunuz her gün bir az daha nasıl uyanabilirdi?

O halde, hakiki kalp kuvveti, ve gerçek ahlâk; nur, hayat, güzüllük ve meserret ahlâkıdır. Gerçek ahlâk daima tektir edeceğine, sizden yalnız şunu ister:

«çocuklarım, alçalmayınız, ve kadrü kıymetinizi düşürmeyiniz.»

Bu nedimektir? Bu, eyliğinizi, doğruluğunuzu, samimiyetinizi azaltacak; kalbinizin, zekânınızın, iradenizin kuvvetini indirecek her hangi bir şeyi yapmayınız, demektir.

Vekar ve hürriyet sahibi insanlara mahsus bu ahlâk yolundan gitmek diğer zaif ve sert yollardan hem daha güç, hem daha kolaydır.

A. H.

İnegöl ; 26 IV - 30

Halk şiirleri

- 2 -

Alçacık damlarda besleseydim
Ağır gem vurada esnetseydim
Sultan dağını gösterteydim
Dön kıratım nazlı yara gidelim..

Atım ! dedikçe nalları parlar
Hışılar yelisi kulağı terler
Kur at ! Seninle tükenir çöller
Dön kur atım nazlı yara gidelim..

« Fikirler » mecmuasına liyakatından çok fazla bir iltifat ve mükâfat olan bu makaleyi (Vakit) gazetesinden naklediyoruz:

İzmirde ilmî hareketler

İzmirde üç seneye yakın bir zâmandanberi (Fikirler) isimli bir « terbiye, ruhiyat, ilim ve san'at » mecmuası çıkar. Mecmuanın son gelen elinci sayısı dünyanın en yeni büyük terbiyecilerinden Belçikalı Dr. Docroly'ye tahsis olunmuştur. Türkiye'nin irfan merkezi sayılan İstanbul'da böyle ilmî ve edebî bir mecmua çıkmıyorken İzmirde Fikirlerin pek muntazam bir şekilde çıkması, onun için bir şeref olduğu kadar, memleketin ilmî âtisi için de büyük bir ümittir.

Orada Fuat B. isminde genç bir maarif emini var. Pek yakından tanımadığım bu zatın, oradaki ilim aşığı, meslek fedayisi, genç muallimlere ettiği yardım, bence, diğer bütün hizmetlerinden büyüktür. Fikirler'in yaşayabilmesi, Fuat B. in himmetiyledir; bundan dolayı bu zata teşekkür etmek bir vazifedir.

Fikirler, İzmirde vazife harici şeylerle uğ-

raşmaktan zevk almıyan çok feyizli münevver bir zümre bulunduğunun bir delilidir. Millî iktisadımızda en mühim bir mevkii olan İzmir, ilmî intibahımız itibarile de, feyizdar olmaktan halî değil, Memnunuz.

Fikirler, İstanbul'da da ancak üç beş nüsha satabiliyor; fazla değil. Ankarada da belki bir o kadar satışı vardır. Niçin? Bu sual, büyük ve gizli bir derdi eşecek. ona cevap vermekle uğraşacağıma İzmirin muvaffakiyetini tebci edeyim.

Döcroli kimdir? Bu büyük terbiyecinin usulüne dair ilk kitabı bize matmazel Hamaitten, Sadrettin Celâl tercüme etti. Aslından okuduğum bu mükemmel kitap, Döcroliyi usulünün ne olduğunu çok iyi anlatır. 1927 de tatbiki ne başlanan ilk mektepler programının ruhunu teşkil eden - Toplu tedrisat - sistemi de Döcroli metodunun memleketimize uydurulmuş bir şeklinden başka bir şey

değildir. Demek ki Dr. Döcroli bizce de pek ehemmiyetli bir zattır. İşte Fikirlerin son sayısında bize bu zat ve bu zatın metodu anlatılıyor. Bu gün, her ilk mektep mualliminin elinde birer Fikirler mecmuası bulunmasını, ben, maarifimiz için büyük bir noksan sayarım.

Bir taraftan Fikirler mecmuasını çıkaran izmir ilim zümresi yine Fuat B. in yardımıyla, geçen sene İsviçrede Beynelmilel yeni Terbiye bürosunun müessisi olan meşhur terbiyecisi Adolphe Ferrierei İzmirde davet etmişti. Ferriere İzmirde Kadar geldi; orada konferanslar verdi; sonra İstanbul'da uğrade; yeni terbiyeye dair üç konferans da burada verdi. Memleketine gittikten sonra da yeni

terbiye bürosunun naşiri olan Pourl'Ere Nounelle mecmuasının bir nüshasını, Türkiye maarifine hasretti.

Fakat İzmir ilim zümresi, bu kadarla kalmadı. Bu yılda Cenevredeki Jan-Jaques Rousseau terbiye müessesesinin müdürü Boveyi İzmirde getirtti. Boveyi hakikî bir ilim adamıdır. (Instenct Combatif) isminde pek mükemmel bir eseri vardır. İşte bu zat, şimdi İzmirdedir ve İzmir muallimlerine terbiyevî konferanslar vermekle meşguldür.

Bir İzmir, yalnız kambiyo fiatleri üzerinde müessir olmakla kalmıyor; İşte böyle ilmî sahada da İstanbul'a örnek olacak bir şekil alıyor. Ne mutlu İzmirde ve ne yazık bize!

Kâzım Nami

Uyanış mecmuasından (Fikirler) e bir iltifat:

İzmirin edebî mecmuası Fikirler

İzmirin san'atkâr genç şair ve muharrirlerinin 3 senedenberi neşretmekte oldukları güzel mecmuanın son sayısını da zevkle okuduk. İçinde cidden güzel şiirler var. Gittikçe tekâmüle doğru yürüyen bu kıymetli gençlerin mesaisini taktir eder, Ve karilerimize (Fikirler) i hararetle tavsiye ederiz. Bu mecmuanın her nushasında Pedagojiye

tenkide, tarihe, ait derin ve vakıfane yazılmış makalelere de tesadüf olunuyor. Bütün bunlar İzmir gençlerinin nasıl (Metodik) bir çalışma ile mecmuacılık ettiğine canlı delillerdir. Fikirlerin en son intişar eden ve büyük terbiyeci Doktor Dökroliye tahsis olunan ellinci nushasından (kahveler) sernameli şiiri aynen (uyanış) a naklediyoruz. (Bu şiir «50» nci nushamızda vardır.)

Korkma

*Bir cehennem yaratsa yerinden kopup bir dağ,
Memlekeller tutuşup kalmasa tek bir evin!
Raptedemez yine hiç seni kâbusa bir bağ,*

*Sen bir cihan yarattın, kalbindeki alevin,
Tarihlerde rengi var, refah sana çok yakın..
Korkma buhran var diye yanmasın kalbin sakın!...*

*Buda gider , gldecek,
Sanmaki bitmeyecek
Bu süreksiz akın da!*

*Buda kalmayacaktır, keder çekme yakında,
Buda okunacaktır inkilâplar takında!..*

Vehbi Cem